

การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนท่าพระ เพื่อรองรับการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น

Culture Landscapes Management of the Tha Phra Community to serve the Cultural Tourism Destination in Khon Kaen Province

พุทธศักดิ์ กำจาร¹

Putthasak Kumjorn¹

Received: 11 October 2021

Revised: 11 November 2021

Accepted: 1 December 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาขอบเขตภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อประเมินความจริงแท้ของภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนท่าพระ เพื่อรองรับการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่นมีขอบเขตภูมิทัศน์วัฒนธรรม 3 ขอบเขต (Zone) ประกอบด้วย เขตพื้นที่ A (Zone A) เป็นเขตพื้นที่ย่านการค้าเก่าผสมผสานกับอาคารบ้านเรือน เขตพื้นที่ B (Zone B) เป็นเขตพื้นที่มีลักษณะเป็นพื้นที่อุ่นกำลังกายและพักผ่อนหย่อนใจ และเขตพื้นที่ C (Zone C) เป็นเขตพื้นที่มีสถานที่สำคัญทางศาสนา สำหรับการประเมินความจริงแท้ของภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น มีการสื่อความหมายข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เป็นจริงเกี่ยวกับตำแหน่งและสถานที่ตั้งของชุมชนตลาดรถไฟท่าพระดังเดิมและตลาดท่าพระร้อยปีปัจจุบัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบข้อมูลผ่านการนำเสนอในรูปแบบต่างๆ ด้วยเทคนิคสื่อความหมายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ที่เน้นการนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แสดงถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างชุมชนตลาดรถไฟดังเดิมกับชุมชนตลาดท่าพระร้อยปีปัจจุบัน รวมไปถึงบริบทวิถีชุมชน สังคมและวัฒนธรรมโดยรอบ การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนท่าพระ เพื่อรองรับการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น มีประเด็นดังนี้ มิติที่ 1 การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์ มิติที่ 2 แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมด้านศาสนาสถานที่สำคัญในชุมชนท่าพระ และมิติที่ 3 แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมด้านอาคารบ้านเรือน สิ่งปลูกสร้าง เพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบและตระหนักรถึงคุณค่าแก่สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนท่าพระต่อไป

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ภูมิทัศน์วัฒนธรรม, การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม

¹ สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการบริการ คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา วิทยาเขตขอนแก่น โทรศัพท์ 09 5169 4361 อีเมล putthasak1@gmail.com

¹ Business Administration Program in Tourism and Hospitality Management, Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Isan Khorakhaen Campus.
Tel. +669 5169 4361, email: Putthasak1@gmail.com

Abstract

The research objectives were to 1) study the scope of Tha Phra community cultural landscape, Khon Kaen province 2) assess authenticity of the cultural landscape of Tha Phra community, and 3) suggest guidelines for cultural landscape management of the Tha Phra community to support it as a cultural tourism destination in Khon Kaen province, The study used qualitative methods. The data was collected using in-depth interviews with stakeholders through content analysis.

The results of research showed that Tha Phra Community, Khon Kaen Province has 3 cultural landscape boundaries (Zones), comprising.-Zone A is an old commercial area mixed with houses. Zone B is an area characteristed by exercise and recreation function and Zone C) It is an area with important religious sites. For evaluating the authenticity of Tha Phra community cultural landscape conveys realistic historical information about the location and location of the original Tha Phra Railway Market community and the current Tha Phra Centenary Market to provide tourists with information through presentations in various forms with techniques to convey information about tourist attractions that focus on presenting local historical stories. Represents the relationship between the traditional railway market community and the current hundred-year Tha Phra market community. including the context of the way of the community society and surrounding culture the cultural landscape management of Tha Phra community to support a cultural tourism destination in Khon Kaen province. The following issues arise.1) Cultural landscape management in history 2) Guidelines for cultural landscape management in important religious sites in Tha Phra community, and 3) Guidelines for managing cultural landscapes in terms of building to let tourists recognize and realize the value of cultural attractions of Tha Phra community.

Keywords: cultural tourism, cultural landscape, cultural landscape management

บทนำ

ในประเทศไทยได้เริ่มศึกษาทางภูมิทัศน์ วัฒนธรรมและมีการวิจัยที่แพร่หลายมากยิ่งขึ้น จากสถาบันการศึกษาต่างๆ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในบริบทเขตพื้นที่ในแต่ละด้าน นักวิจัยได้ศึกษาในเชิงลึก ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงประยุกต์ ที่สำคัญคือ การวิเคราะห์และประเมินค่า ของภูมิทัศน์ วัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ (อนุวัฒน์ การถัก และ ทรงยศ วีระทวีมาศ, 2558) อย่างไรก็ตาม การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว พัฒนา วัฒนธรรม ที่สำคัญคือ การวิเคราะห์และประเมินค่า ของภูมิทัศน์ วัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ ที่มีความสอดคล้องกับ

เชิงวัฒนธรรมซึ่งถือเป็นสาขาวิชาที่มีความสนใจ ของหลาย ๆ คน โดยมุ่งเน้นจุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยวที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อ เป็นแหล่งท่องเที่ยวพร้อมให้องค์ความรู้ในหลากหลาย ภูมิศาสตร์ รวมถึงแนวคิดที่สื่อถึงความสัมพันธ์ ระหว่างภูมิทัศน์ ธรรมชาติ มนุษย์ วัฒนธรรม และผู้คนที่อาศัยอยู่ในภูมิภาค ได้ภูมิภาคหนึ่ง (Buckley, Ollenburg, & Zhong, 2008) โดยใช้ การจัดการภูมิทัศน์ วัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ในการรักษาคุณค่าและความสำคัญภูมิทัศน์ วัฒนธรรมให้คงอยู่และยั่งยืน ให้สอดคล้องกับ

สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมของสังคมในปัจจุบัน ([Pooksirinapa,https://pooksirinapa.wordpress.com](https://pooksirinapa.wordpress.com)) เมื่อกล่าวถึงจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเริ่มก่อตั้งเป็นเมืองมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 อาชญากรรมกว่าปี กล่าวได้ว่า มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานทั้งทางธรรมชาติหรือทางอารยธรรม วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ จึงล้วนเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงชนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิประเทศที่สวยงาม นอกจากนี้ยังได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในหลายๆ พื้นที่เพื่อส่งเสริมทางด้านการท่องเที่ยว (งานท่องเที่ยวและวิชาชีพสัมพันธ์, 2562)

พื้นที่ชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น เป็นหนึ่งในพื้นที่ได้รับการพัฒนาเมืองและเป็นชุมชนที่น่าสนใจ อยู่ห่างจากตัวเมืองขอนแก่นประมาณ 11 กิโลเมตร หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น มีนโยบายที่จะขับเคลื่อนเพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว โดยนำสถานีรถไฟเก่าแก่เป็นอาคารไม้สวยงามมาให้ท่องถิ่นดูแลและพร้อมผลักดันให้เป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชนท่าพระเพื่อให้คนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และร่วมกิจกรรมของเก่ามีสถานีรถไฟท่าพระพร้อมกับหัวรถจักรตู้คอนเทนเนอร์รถไฟทำเป็นแหล่งมาร์คในชุมชน ลักษณะที่ทั้งเป็นประวัติศาสตร์ของชุมชนท่าพระพร้อมด้วยพิพิธภัณฑ์ของเก่าในชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามายังขอนแก่น ต้องแวะมาเยือนชุมชนท่าพระที่มีบ้านพักเก่าแก่ อายุเกือบ 100 ปี ที่อยู่เคียงคู่กับสถานีรถไฟมาโดยตลอด รวมถึงตลาดเปิดท้ายขายของโถท็อป และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตด้วยมือเพื่อเป็นการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวให้มาจับจ่ายซื้อขายสินค้าและถ่ายรูปกับสถานีรถไฟท่าพระหลังเก่า โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้คัดเลือกพื้นที่ที่มีความพร้อม มีทุนทางวัฒนธรรมและความร่วมมือของชุมชน ต่อยอดขยายผลให้เกิดความยั่งยืนสร้างรายได้เกิดความ

เข้มแข็ง ซึ่งตลาดวัฒนธรรมท่าพระร้อยเป็นแห่งที่ 40 ของประเทศ ทำให้ตลาดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีคุณค่าทางวัฒนธรรม (เทศบาลตำบลท่าพระ, 2561)

ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญจึงได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนท่าพระ เพื่อร่องรับการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่นอันจะก่อให้นักท่องเที่ยว นักท่องนาฏ และคนในชุมชนเกิดความเข้าใจต่อกันค่าของภูมิทัศน์วัฒนธรรมในพื้นที่ที่ควรอนุรักษ์ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น
 2. เพื่อประเมินความจริงแท้ของภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น
 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนท่าพระ เพื่อร่องรับการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การสำรวจและการศึกษา รวมถึงการประเมินความจริงแท้ภูมิทัศน์วัฒนธรรม ของชุมชนท่าพระจังหวัดขอนแก่น ผู้รับมือขั้นตอนโดยเริ่มจากการกำหนดขอบเขตของภูมิทัศน์โดยใช้โปรแกรม ArcGIS 10.2 รัศมีที่ 5 กิโลเมตร และลงสำรวจพื้นที่เบื้องต้น เพื่อให้เข้าใจในสภาพบริบทพื้นที่ หลังจากนั้นเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยนำเกณฑ์ของ wen balen (Van Balen, 2008) ประกอบด้วยเกณฑ์ดังนี้ 1. ตำแหน่งและสถานที่ (Location and Setting) 2. รูปแบบและการออกแบบ (Form and Design) และ 3. หน้าที่และการใช้สอย (Use and Function) มาประยุกต์ใช้สำหรับการประเมินความจริงแท้ของภูมิทัศน์วัฒนธรรมและศึกษาแนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชน

ท่าพระ จังหวัดขอนแก่น

ประชากร แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว กลุ่มที่ 2 ผู้ประกอบการภาคเอกชน กลุ่มที่ 3 ประชาชน และกลุ่มที่ 4 ชุมชนท้องถิ่น

ตัวอย่าง สำหรับการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ เลือกสัมภาษณ์เฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีบทบาทในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ประกอบการในชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 5 ผู้ประกอบการ กลุ่มที่ 3 ประชาชน 1) เจ้าอาวาสหรือรองเจ้าอาวาส วัดท่าพระแห่งสหธรรมปะริษฐ์ 2) เจ้าอาวาสหรือรองเจ้าอาวาส วัดเทพปูรณาราม 3) เจ้าอาวาสหรือรองเจ้าอาวาส วัดท่าพระเนوا กลุ่มที่ 4 ชุมชนท้องถิ่นโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) คือ อาศัยการแนะนำของกลุ่มตัวอย่างที่ได้เก็บข้อมูลไปแล้ว (ศิริกาชาติ สรรธรรมวงศ์, 2538) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ประชาชนท้องถิ่น จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้สำหรับงานวิจัย

เนื่องจากบทความวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประเด็นสำคัญของแนวคำถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์จากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ผู้วิจัยได้เก็บรวมรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความวิชาการหน่วยงานในประเทศ และต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบการศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

การตรวจสอบข้อมูลผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเหลี่ยม (Triangulation) ซึ่งกระทำโดยการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาในด้านเวลา สถานที่และบุคคลที่แตกต่างกัน เพื่อพิจารณาว่า ถ้าเก็บข้อมูลต่างเวลา ต่างสถานที่ และผู้ให้ข้อมูลต่างคน จะยังได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่ (Suphang Chantavanich, 2010)

การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลจาก การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการภูมิทัศน์ วัฒนธรรมของชุมชนท่าพระ เพื่อรับนักท่องเที่ยว จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการดำเนินงานวิจัย

ผลการดำเนินงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ ตอนที่ 1 เพื่อศึกษาขอบเขตภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น มีภูมิทัศน์วัฒนธรรมกับชุมชนที่มีลักษณะเด่นทางภูมิทัศน์ และวัฒนธรรม เห็นได้จากการสร้างบ้านพักอาศัยในย่านการค้าบริเวณหลังสถานีรถไฟฟ้าท่าพระ ซึ่งมีริสติบิวตี้ประจำวันตามสภาพแวดล้อม มีการพัฒนาการใช้ที่ดินตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ ดังตัวอย่างบ้านเรือนที่อยู่บริเวณถนนพานิชช์ เจริญ ดงนันภูมิทัศน์ วัฒนธรรมในตำบลท่าพระถือว่าเป็นภูมิทัศน์ที่เป็นผลมาจากการสร้างบ้านดังเดิมทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ยังคงสภาพเดิม สามารถสรุปลักษณะที่สำคัญดังนี้ คือ เขตพื้นที่ A (Zone A) คือพื้นที่บ้านท่าพระหลังสถานีรถไฟฟ้าท่าพระ เขตพื้นที่ B (Zone B) คือ

พื้นที่บ้านหนองบัวดีหมี และเขตพื้นที่ C (Zone C)
คือพื้นที่ถนนมิตรภาพ และบ้านท่าพระเนوار์ ดัง

รายละเอียดต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 ผังสรุปขอบเขตพื้นที่ (Zone) สำรวจภายในเมืองเบี้องตัน

เขตพื้นที่ A (Zone A) (ภาพประกอบ)

2)

1. พื้นที่สำรวจเป็นเขตย่านการค้าเก่า ในอดีตที่มีการผสมผสานวัฒนธรรม มีอาคารพาณิชย์ใหม่และบ้านเรือนเก่า มีอาคารประเภทร้านขายสินค้าและอาหาร รูปแบบสถาปัตยกรรม เป็นแบบพื้นถิ่นอีสานแบบเรือนการค้า (ภาพหมายเลข 2) 2. ภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อม และพื้นที่ทางวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นตระอก ซอยระดับเส้นทาง มีความสูงต่างๆ แต่สามารถเดินทางได้สะดวก ด้วยทางเท้า จักรยาน จักรยานยนต์ และรถยกน้ำ สามารถเข้าถึงได้ง่าย และมีวัดที่สำคัญอยู่ในบริเวณก่อตั้งขึ้นเมื่อราปี พ.ศ.2498 คือวัดท่าพระแห่งชาติที่มีชื่อว่า “วัดท่าพระ” (ภาพหมายเลข 1) และสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อว่า “วัดท่าพระ” (ภาพหมายเลข 3) และพิพิธภัณฑ์ชุมชน (ภาพหมายเลข 4)

เขตพื้นที่ B (Zone B) (ภาพประกอบ)

3)

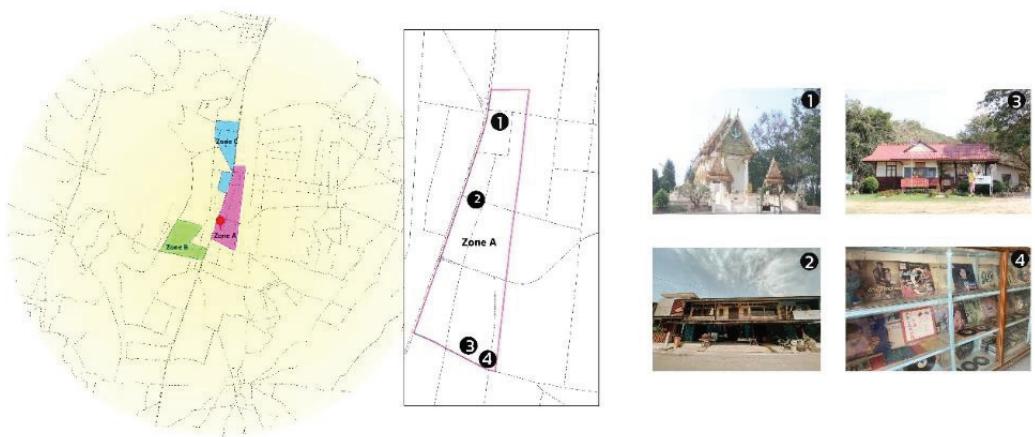
1. พื้นที่สำรวจเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ เนื่องจากเป็นพื้นที่สวนสาธารณะพื้นที่สีเขียว ของท่าพระ มีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมพักผ่อน

และออกกำลังกาย (ภาพหมายเลข 1) 2. ภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อม และพื้นที่ทางวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นพื้นที่ออกกำลังกายสำหรับชุมชน และยังเป็นพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวมาพักผ่อนหย่อนใจเพื่อชมทิวทัศน์ อีกทั้งมีวัดที่สำคัญตั้งอยู่ คือวัดเทพปúรณะรามที่มีโบสถ์เก่าแก่อยู่ (ภาพหมายเลข 2)

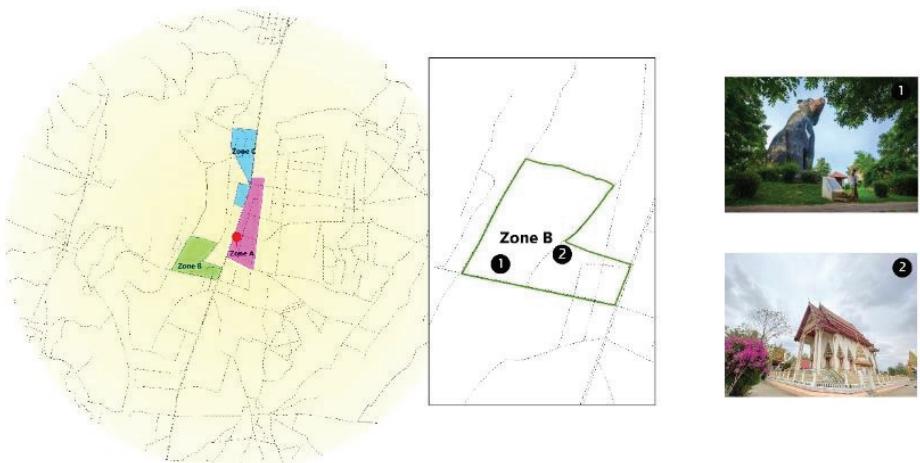
เขตพื้นที่ C (Zone C) (ภาพประกอบ)

4)

1. พื้นที่สำรวจเป็นแหล่งของดีท่าพระ คือร้านไก่ย่างที่ขึ้นชื่อในชุมชนท่าพระ (ภาพหมายเลข 1) และศาสนสถานที่สำคัญ ของตำบลท่าพระ (ภาพหมายเลข 2-4) 2. ภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อม และพื้นที่ทางวัฒนธรรม มีศาลาเจ้าฟ่อท่าพระเป็นศาลาที่เคารพนับถือของคนไทยเชื้อสายจีน (ภาพหมายเลข 2) พระพุทธรูปองค์ใหญ่ หรือพระพุทธรูปหลังพ่อโตโคตระมะรัตน์สีชมพู (ภาพหมายเลข 3) และวัดท่าพระเนوار์ที่มีอายุเก่าแก่ 100 ปี ซึ่งก่อตั้งในราปี พ.ศ. 2433 นับจนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 121 ปี (ภาพหมายเลข 4)

ภาพประกอบ 2 ลักษณะภูมิภาคของเขตพื้นที่ A (Zone A)

ภาพประกอบ 3 ลักษณะภูมิภาคของเขตพื้นที่ B (Zone B)

ภาพประกอบ 4 ลักษณะภูมิภาคของเขตพื้นที่ C (Zone C)

ผลการดำเนินงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ ตอนที่ 2 เพื่อประเมินความจริงแท้ของภูมิทัศน์ วัฒนธรรม ชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น ความจริงแท้ (Authenticity) เป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม การสืบสานความหมายทรัพยากรทางวัฒนธรรมและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลกระทบศึกษา พบว่า

1. ตำแหน่งและสถานที่ (Location and Setting) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประวัติความเป็นมาของตลาดท่าพระร้อยปี พบว่า ตำแหน่งและสถานที่ของตลาดท่าพระร้อยปี เคยเป็นตลาดเก่าแก่ หรือเรียกอีกอย่างว่า “ชุมชนทางการค้า” ของภาคอีสาน และเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่อพยพมาจากอุบลราชธานี และมีอาชีพค้าขายซึ่งสมัยนั้นเรียกว่าตลาดหลังรถไฟ พ่อค้าแม่ค้าไม่ใช่มีเพียงแต่คนไทย ยังมีพ่อค้าคนจีนมาตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยด้วย จึงทำให้เกิดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้น และมีการก่อสร้างบ้านเรือนเป็นบ้านไม้สองชั้น ตามรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยเก่า ชั้นล่างสำหรับการค้าขายส่วนชั้นบนสำหรับอาศัย ซึ่งปัจจุบันมีอายุมากกว่า 100 ปี และยังคงรักษารูปแบบไว้

ข้อค้นพบที่เป็นผลจากการวิจัยดังกล่าว ข้างต้นสามารถประเมินได้ว่าชุมชนท่าพระมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสังคม (Historic Value) มีจุดเชื่อมโยงกับวิถีวนิจกรรมที่เป็นตำแหน่งและสถานที่ตั้งตลาดท่าพระร้อยปีปัจจุบันกับตลาดท่าพระดั้งเดิม สำหรับคุณค่าด้านสังคม (Social Value) พบว่า ชุมชนท่าพระร้อยปี มีความรู้สึกผูกพันกับสถานที่ดั้งเดิม ทั้งสถานีรถไฟเก่า และบ้านเรือนไม้ หรือมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สถานที่ร่วมกัน

2. รูปแบบและการออกแบบ (Form and Design) เนื่องจากตำแหน่งท่าพระเป็น เป็นพื้นที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมดั้งเดิมของบ้านเรือนไม้สถาปัตย์ของชุมชน จึงมีลักษณะเช่นเดียวกับ

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นภาคอีสาน แต่สำหรับบ้านเรือนไม้แ堪ดังเดิมในพื้นที่ติดตลาดท่าพระร้อยปี จากการประเมินรูปแบบ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นภาคอีสาน “เรือนการค้า” สร้างขึ้นเพื่อการค้าขายที่ชั้นล่าง มีพื้นที่ด้านหลัง และชั้นบนเป็นพื้นที่สำหรับการอยู่อาศัย ซึ่งสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ว่าตลาดท่าพระร้อยปี และเคยเป็นชุมทางการค้าภาคอีสานมาก่อน แต่ยังคงอนุรักษ์รูปแบบไว้ ถึงแม้ว่ามีการปรับปรุงเพื่อการใช้สอย แต่ยังคงสภาพดั้งเดิมไว้ ซึ่งสะท้อนถึงชีวิตของคนในชุมชน รวมถึงสภาพภysical ในอดีตมีความเรียบง่ายไม่ซับซ้อน เน้นประโยชน์การใช้สอย มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปตามความจำเป็น นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นอิทธิพล ความนิยมด้านสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นในสมัยก่อน และยังทำให้คนในชุมชนทั้งรุ่นใหม่และรุ่นเก่ามีความตั้งใจที่จะอนุรักษ์บ้านไม้ในชุมชนท่าพระสำหรับโภคชาสนสถานในตำแหน่งท่าพระ ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 5) ซึ่งปรากฏในรูปแบบทรงหลังคา การซ้อนชั้นหลังคา เครื่องลายองค์คือ ช่อฟ้า ใบระกา หางแหง มังวงไอยรา นาคสะตุ้ง ซึ่งการสร้างศาสนสถานแบบรัตนโกสินทร์มีการยกพื้นสูง การใช้เสาสี่เหลี่ยมย่อมุม แต่ใช้โครงคิ้ว ทวยเป็นแบบอีสานยกฐานสูง และภายในวัดมีจิตกรรมที่เล่าเรื่องความเป็นมา ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นตั้งแต่อดีตไว้บนฝาผนังได้อย่างสวยงาม

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น เหตุนี้ จึงอาจสรุปได้ว่าชุมชนท่าพระมีภูมิทัศน์ วัฒนธรรมในการนำรูปแบบและการออกแบบทางสถาปัตยกรรมมาใช้เป็นฐานทรัพยากรเพื่อการจัดการท่องเที่ยว คุณค่าด้านการใช้สอยร่วมสมัย (Contemporary Functional Value) เป็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นภาคอีสาน “เรือนการค้า” สร้างขึ้นเพื่อการค้าขายที่ชั้นล่าง มีพื้นที่ด้านหลัง และชั้นบนเป็นพื้นที่สำหรับการ

อยู่อาศัย คุณค่าประวัติศาสตร์ (Historic Value) รูปแบบการออกแบบทางสถาปัตยกรรมสัมพันธ์ กับประวัติความเป็นมาท้องถิ่นที่ว่า เคยเป็น ชุมทางการค้าภาคอีสาน คุณค่าสังคม (Social Value) ชุมชนยังคงสภาพบ้านเรือนไม่ไว้ ตาม ความผูกพันนี้และสำนึกรักษาไว้ คุณค่า ด้านการศึกษา(Education Value) รูปแบบและ

การออกแบบสามารถเป็นแหล่งข้อมูลของการ ศึกษาด้านสถาปัตยกรรม และทักษะฝีมือในการ ออกแบบ

3. หน้าที่และการใช้สอย (Use and Function) เมื่อพิจารณาสถานที่ของทรัพยากร ทางการท่องเที่ยวนั้น สามารถแยกเป็นประเด็น ได้ ดังตาราง 1

ตาราง 1 การเปรียบเทียบหน้าที่และการใช้สอยทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว	หน้าที่และการใช้สอย		ผู้ใช้
	อเด็ต	ปัจจุบัน	
ตลาดท่าพระ 100 ปี	ตลาด	ตลาด และแหล่งท่องเที่ยวถนนสาย วัฒนธรรม	- ชุมชนดำเนินการทำประเพณีไกลัดเคียง - ผู้ประกอบการ - นักท่องเที่ยว/นักท่องน้ำจาร
สถานีรถไฟท่าพระ(เก่า)	สถานีรถไฟ ท่าพระ	ศูนย์เรียนรู้ชุมชน	- ชุมชนดำเนินการทำประเพณีไกลัดเคียง - นักท่องเที่ยว/นักท่องน้ำจาร
พิพิธภัณฑ์ชุมชน	บ้านพักอาศัย	พิพิธภัณฑ์ชุมชน	- ชุมชนดำเนินการทำประเพณีไกลัดเคียง - นักท่องเที่ยว/นักท่องน้ำจาร
วัดท่าพระเนื้อรัตนโกสินทร์	เป็นศูนย์รวมความศรัทธา ที่พึงท่องไป และจัดพิธีกรรมทางศาสนา		- ชุมชนดำเนินการทำประเพณีไกลัดเคียง - นักท่องเที่ยว/นักท่องน้ำจาร
วัดเทพปูรณาราม	เป็นศูนย์รวมความศรัทธา ที่พึงท่องไป และจัดพิธีกรรมทางศาสนา		- ชุมชนดำเนินการทำประเพณีไกลัดเคียง - นักท่องเที่ยว/นักท่องน้ำจาร
วัดท่าพระแห่งเทคโนโลยี	เป็นศูนย์รวมความศรัทธา ที่พึงท่องไป และจัดพิธีกรรมทางศาสนา		- ชุมชนดำเนินการทำประเพณีไกลัดเคียง - นักท่องเที่ยว/นักท่องน้ำจาร
พระพุทธรูปองค์ใหญ่ (พระพุทธรูปหลังฟ้าโถโคตระมະรัตนมนีสีชมพู)	เป็นศูนย์รวมความศรัทธา ที่พึงท่องไป		- ชุมชนดำเนินการทำประเพณีไกลัดเคียง - นักท่องเที่ยว/นักท่องน้ำจาร
ศาลเจ้าพ่อท่าพระ	เป็นศูนย์รวมความศรัทธา ที่พึงท่องไป		- ชุมชนดำเนินการทำประเพณีไกลัดเคียง - นักท่องเที่ยว/นักท่องน้ำจาร
หมู่ใหญ่	สวนสาธารณะ	สวนสาธารณะ	- ชุมชนดำเนินการทำประเพณีไกลัดเคียง - นักท่องเที่ยว/นักท่องน้ำจาร

จากตาราง 1 อธิบายได้ว่า ทรัพยากร ทางการท่องเที่ยวดำเนินการทำประ มีหน้าที่และการ ใช้สอยที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

1. ตลาดท่าพระร้อยปี หน้าที่และการ ใช้สอยในอดีต คือ ตลาด สมัยก่อนถือได้ว่าท่าพระ เป็นชุมชนทางการค้าของภาคอีสาน มีการค้าขาย

ตั้งแต่ พ.ศ.2476 ส่วนใหญ่พ่อค้าแม่ค้านำของป่า มาจำหน่าย เช่น มะขามเปียก ครั้ง นุ่น ปอ และ ข้าว เป็นต้น ซึ่งมีพ่อค้าคนกลางนำสินค้าเหล่านั้นไปจำหน่ายที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งปัจจุบันเก็ ยังคงเป็นตลาด แต่มีสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็น สำหรับชีวิตประจำวันหรือสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

ถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้คนในชุมชนดำบลท่าพระและบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งนักท่องเที่ยวและนักท่องน้ำจาร เข้ามาเยี่ยมเยือนแหล่งท่องเที่ยว

2. สถานีรถไฟท่าพระ หน้าที่และการใช้สอยในอดีต คือ สถานีรถไฟ ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 และคงความเป็นเอกลักษณ์โบราณไว้ซึ่งมีอายุกว่า 87 ปี ซึ่งปัจจุบันนำไปเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนที่เกี่ยวกับสถานีรถไฟในอดีตซึ่งคนในชุมชนท่าพระและบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งนักท่องเที่ยว และนักท่องน้ำจาร สามารถมาศึกษาเรียนรู้ความเป็นมาได้

3. พิพิธภัณฑ์ชุมชน หน้าที่และการใช้สอยในอดีต คือ บ้านพักอาศัยธรรมชาติซึ่งถูกปรับเปลี่ยนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนท่าพระที่สำคัญแห่งหนึ่ง เป็นสถานีที่มีการรวบรวมประวัติความเป็นมาของตำบลท่าพระผลงานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญของท่าพระ ภายในพิพิธภัณฑ์มีตั้งแต่ของใช้สมัยโบราณ อุปกรณ์ถ่ายหนังสัมภัยอดีต และมีการแสดงสมภาพเก่าและสมัยใหม่ หรือโภสเตอร์หนังมากกว่า 100 แผ่น ถือได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนตำบลท่าพระและบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งนักท่องเที่ยวและนักท่องน้ำจาร

4. วัดท่าพระเนوار หน้าที่และการใช้สอยในอดีตและปัจจุบันคือ เป็นวัดที่มีความเก่าแก่ที่สุดของตำบล ซึ่งก่อตั้งในราชปีพ.ศ. 2433 นับจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 121 ปี เป็นศูนย์รวมความครัวเรือน ที่พึ่งทางใจ และจัดพิธีกรรมทางศาสนาของคนในชุมชนตำบลท่าพระและบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งนักท่องเที่ยว และนักท่องน้ำจารได้เข้ามาสักการะเพื่อความเป็นสิริมงคล และชุมความดงงามของวัด

5. วัดเทพปูรานานม หน้าที่และการใช้สอยในอดีตและปัจจุบันคือ เป็นศูนย์รวมความครัวเรือน ที่พึ่งทางใจ และจัดพิธีกรรมทางศาสนาสร้างขึ้นจากความครัวเรือนของชาวบ้าน โดยมีผู้เชี่

ได้แก่ คนในชุมชนตำบลท่าพระและบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งนักท่องเที่ยว และนักท่องน้ำจาร

6. วัดท่าพระแห่งเทศประดิษฐ์ หน้าที่และการใช้สอยในอดีตและปัจจุบันคือ เป็นศูนย์รวมความครัวเรือน ที่พึ่งทางใจ และจัดพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งภายใต้การจัดการที่เข้มงวด มีความเป็นมาศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นตั้งแต่อดีตໄว บนผ่านมา ได้อย่างสวยงาม โดยมีผู้เชี่ได้แก่ คนในชุมชนตำบลท่าพระและบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งนักท่องเที่ยว และนักท่องน้ำจาร

7. พระพุทธชูปองค์ใหญ่ หรือพระพุทธชูปหงฟ่อโถโคตะมะรัตนมนูนีสีชมพูองค์ใหญ่ หน้าที่และการใช้สอยในอดีตและปัจจุบันคือ เป็นศูนย์รวมความครัวเรือน ที่พึ่งทางใจ ซึ่งชาวบ้านเรียกขานกันว่าหงฟ่อโถหรือพระใหญ่ เป็นพระพุทธชูปองค์ใหญ่สำคัญของชุมชนท่าพระ เป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านทั้งตำบล รวมทั้งนักท่องเที่ยว และนักท่องน้ำจาร

8. ศาลเจ้าพ่อท่าพระ หน้าที่และการใช้สอยในอดีตและปัจจุบันคือ เป็นศูนย์รวมความครัวเรือน ที่พึ่งทางใจ เป็นศาลที่เคารพนับถือของคนไทยเชื้อสายจีน เป็นที่สักการะบูชาของคนในชุมชนตำบลท่าพระและบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งนักท่องเที่ยว และนักท่องน้ำจาร

9. หมู่ใหญ่ หรือ สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษมหาราชินี หน้าที่และการใช้สอยในอดีตและปัจจุบันคือ เป็นสวนสาธารณะที่ก่อสร้างขึ้นเพื่อรวมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 ให้คนในท้องถิ่นได้ไปผักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงเป็นแหล่งมาร์คของชุมชนท่าพระ

ผลการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ตอนที่ 3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น

จากการประเมินความจริงแท้ของภูมิทัศน์ วัฒนธรรมในประเด็นที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยจึงสามารถนำเสนอแนวทางการจัดการภูมิทัศน์ วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชน ท่าพระ จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

มิติที่ 1 แนวทางการจัดการภูมิทัศน์ วัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์ หน่วยงานภาครัฐ ระดับท้องถิ่น รวมมีการรวบรวมประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชุมชน ตามวิวัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ คนในชุมชนเข้าใจถึงคุณค่า และควรปลูกฝัง ให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ตระหนักรถึงคุณค่าของ ประวัติศาสตร์โดยสอดแทรกเนื้อหาในรายวิชา เรียน หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน สร้าง เครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน ผู้ประกอบ การธุรกิจในเขตเทศบาลตำบลท่าพระ เพื่อสร้าง ความเข้าใจและจิตสำนึกในการอนุรักษ์พื้นที่ การพัฒนา พื้นที่ และส่งเสริมในด้านการท่อง เที่ยวเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ต่อแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งกระบวนการดังกล่าว ต้องมีทรัพยากรบุคคลที่เป็นกลไกในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำไปปฏิบัติอย่าง ถูกวิธีมีกระบวนการ และมีความคิดสร้างสรรค์ที่ เป็นประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดงานส่ง เสริมแหล่งท่องเที่ยวให้มีงานเทศกาลประจำปีเพื่อ สร้างอัตลักษณ์ของท่าพระให้แก่นักท่องเที่ยวให้ ทราบถึงคุณค่าของพื้นที่และประวัติความเป็นมา ที่ยาวนาน โดยสนับสนุนให้คนในชุมชนช่วยสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของตนเอง และถ่ายทอดหรือบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้กับ นักท่องเที่ยว ในการถ่ายทอดความเป็น เอกลักษณ์ให้กับสาธารณะชนให้เห็นคุณค่าความ มีเอกลักษณ์ของชุมชน

มิติที่ 2 แนวทางการจัดการภูมิทัศน์ วัฒนธรรมด้านศาสนสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัด ท่าพระเนwar วัดเทพปูรณาราม วัดท่าพระแหงส์ เทศประดิษฐ์ พระพุทธชูปองค์ใหญ่หรือพระพุทธช

รูปหล่อพ่อโตโโคตะมะรัตนะมุนีสีชมพู และศาลา เจ้าพ่อท่าพระ ถึงแม่จะมีหน่วยงานภาครัฐระดับ ท้องถิ่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการบูรณะ บำรุง และซ่อมแซม แต่การบูรณะนั้นควรต้องกลับ มาให้อยู่ในรูปแบบเดิม เพื่อรักษาเป็นศูนย์รวม ความศรัทธา ที่พึ่งทางใจและสร้างจิตสำนึกดูแล รักษาสถานที่สำคัญของคนในพื้นที่ ตลอดจน นักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว

มิติที่ 3 แนวทางการจัดการภูมิทัศน์ วัฒนธรรมด้านอาคารบ้านเรือน สิ่งปลูกสร้าง ซึ่ง เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญของชุมชนทั้งที่อยู่ในย่าน การค้าและบริเวณใกล้เคียง รวมถึงกลุ่มอาคาร พานิชย์ของเอกชน โดยเสนอแนะให้มีการสำรวจ พื้นที่จัดทำเป็นพังชุมชน รวมถึงการสืบค้นและ จัดเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์เป็นส่วนกลาง ของชุมชน รวมถึงจัดตั้งโครงการปรับปรุงภูมิ ทัศน์ตลาดท่าพระถนนวัฒนธรรม โดยมีทรัพยากร บุคคลที่เป็นกลไกในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำไปปฏิบัติอย่างถูกวิธีมีกระบวนการ และมี ความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อแหล่งท่อง เที่ยวเพื่อพื้นที่กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อ ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว จังหวัดขอนแก่น ให้กลับมา เยือนเยือนอีกครั้ง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การจัดการภูมิทัศน์ วัฒนธรรมของชุมชนท่าพระ เพื่อรับรองการเป็น จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น มีประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาสรุปและ อภิปราย ดังนี้

จากผลดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดอนที่ 1 การศึกษาขอบเขตภูมิทัศน์วัฒนธรรม ชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่นมีขอบเขตภูมิทัศน์วัฒนธรรม 3 ขอบเขต (Zone) ประกอบด้วย เขตพื้นที่ A (Zone A) มีสถานที่สำคัญคือ ย่านการค้าเก่า ผสมผสานกับอาคารบ้านเรือน วัดท่าพระแหงส์

เทคโนโลยี สถานีรถไฟหลังเก่า และพิพิธภัณฑ์ชุมชน เขตพื้นที่ B (Zone B) เป็นเขตพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่อุกがらงกายและพักผ่อนหย่อนใจ มีสถานที่สำคัญคือ สวนสาธารณะหมู่ใหญ่ และวัดเทพบูรณะราม และเขตพื้นที่ C (Zone C) เป็นเขตพื้นที่ที่มีสถานที่สำคัญคือ ร้านไก่ย่างท่าพระ ศาลเจ้าพ่อท่าพระ พระพุทธรูปองค์ใหญ่หรือพระพุทธรูปหลวงพ่อโต โโคตะมะรัตนมนูสีชิมพู และวัดท่าพระเนาว์ซึ่งสอดคล้องกับ เกรียงไกร เกิดศิริ (2551) กล่าวว่า การจัดขอบเขตพื้นที่เป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมของกลุ่มชน (Ethnographic Landscape) เป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่แสดงความสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่ใช้พื้นที่นั้นๆ ในแง่ของประเพณีรวมไปถึง มีความหมายและคุณค่าในแง่ของพื้นที่ทางจิตวิญญาณ และแสดงให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ระหว่างระบบธรรมชาติที่มีผลวัด และส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนหลากหลายกลุ่ม ผ่านกาลเวลา เช่น ภูมิวัฒนธรรมของชาวมอญที่เก่าแก่ จังหวัดนนทบุรี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ แวรร่วี ลากเกิน และรุ่งพิทย์ พุ่มดันตรี (2561) การศึกษาในเรื่องของภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชาวสวนเมืองนนท์ ทำให้เข้าใจถึงการดำรงชีวิตมนุษย์ในการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ชุมชน ลักษณะภูมิศาสตร์ดิน นำ อากาศ ที่ธรรมชาติสร้างขึ้นและเป็นตัวกำหนด โดยชาวสวนเมืองนนท์ได้มีวิธีการเรียนรู้ที่จะอยู่กับธรรมชาติ ซึ่งได้มีการนำความรู้หรือภูมิปัญญา มาปรับและประยุกต์ใช้ให้เข้ากับวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพ สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตสั่งคง

ผลดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ตอนที่ 2 การประเมินความจริงแท้ของภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น มีการสื่อความหมายข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เป็นจริงเกี่ยวกับตำแหน่งและสถานที่ตั้งของชุมชนตลาดรถไฟ ท่าพระดังเดิมและตลาดท่าพระร้อยปีปัจจุบัน เพื่อ

ให้นักท่องเที่ยวได้ทราบข้อมูลผ่านการนำเสนอในรูปแบบต่างๆ ด้วยเทคนิคสื่อความหมายข้อมูล แหล่งท่องเที่ยวที่เน้นการนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แสดงถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างชุมชนตลาดรถไฟดังเดิมกับชุมชนตลาดท่าพระร้อยปีปัจจุบัน รวมไปถึงบริบทวิถีชุมชน สังคมและวัฒนธรรมโดยรอบ ด้วยเหตุนี้ จึงอาจสรุปได้ว่าแนวทางการจัดการท่องเที่ยว ดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการข้อที่ 4 ของกฎบัตร อิโคโมส (ICOMOS Charter) ซึ่งเสนอโดยสภากinternational Council on Monuments and Site) ที่เน้นย้ำให้การสื่อความหมายทรัพยากรทางวัฒนธรรม จะต้องให้ความสำคัญกับประเด็นความจริงแท้ที่สัมพันธ์กับบริบทต่างๆ โดยรอบ ดังที่เสนอแนะไว้ว่า “การสื่อความหมายและการนำเสนอแหล่งมรดก วัฒนธรรมจะต้องเคราะห์ต่อหลักการพื้นฐานว่า ด้วยความเป็นแท้ตามสาระที่ปรากฏในเอกสาร Nara Document ค.ศ.1994 (ICOMOS, 2007) ซึ่งสอดคล้องกับ UNESCO (2017) ที่กล่าวว่า ภูมิทัศน์ที่ได้รับการออกแบบและสร้างสรรค์อย่างดังใจโดยมนุษย์ (Landscape Design and Created Intentionally by Man) ซึ่งรวมถึงสวนสาธารณะที่สร้างขึ้นเพื่อเหตุผลทางสุนทรีย์ ซึ่งส่วนมากมักจะเกี่ยวข้องกับศาสนานหรืออนุสรณ์สถาน

สำหรับผลการวิจัยตอนที่ 3 พบว่า การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม มิติที่ 1 แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรานอม ตันสุขานันท์ (2559) พบว่า การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้มีการพัฒนาด้านการจัดการภูมิประเทศเดิมให้มีการใช้สอยพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ มิติที่ 2 แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมด้านศาสนาสถานที่สำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนากร อนุรักษ์ และชัยสิทธิ์ ด่านกิตติคิกุล (2560) พบว่า แนวทาง

การจัดการองค์ประกอบทางวัฒนธรรมด้านศาสนา สถาน โบราณสถานและเทวสถานที่สำคัญ ถึงแม้ จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ ด้านการ บูรณะซ่อมแซม แต่การบูรณะควรต้องกลับมาให้ ออยู่ในรูปแบบเดิม การใช้วัสดุที่ใกล้เคียงกับของ เดิม เพื่อรักษาคุณค่าทางจิตใจของสถานที่ และ สร้างจิตสำนึกรักและรักษาสถานที่สำคัญของคนใน พื้นที่และนักท่องเที่ยว มิติที่ 3 แนวทางการจัดการ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมด้านอาคารบ้านเรือน สิ่งปลูก สร้าง เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดของ เกรียงไกร เกิดศิริ (2551) ที่กล่าวว่าแนวทางการ จัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม “ได้มีการใช้เกณฑ์ของ ระดับความเข้มข้นของการที่มนุษย์เข้าไปจัดการ สภาพแวดล้อมเพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนิน ชีวิต ตามแนวความคิดเป็นภูมิทัศน์ ประกอบ ด้วย 1.การจัดการแบบแบ่งพื้นที่ตามภูมิทัศน์ วัฒนธรรมพื้นถิ่นมากกว่าที่มนุษย์มีบทบาทในการ เปลี่ยนแปลง 2.การจัดการแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรม กึ่งเมืองกึ่งชนบท มีลักษณะที่สำคัญ คือ ชุมชนมี การพัฒนามากขึ้นตามยุคสมัยแต่ยังคงให้คุณค่า กับสภาพแวดล้อมของชุมชนดั้งเดิม และ 3. การ จัดการแบบวัฒนธรรมนำภูมิทัศน์ เป็นการจัดการ ภูมิทัศน์เมืองต่างๆ เนื่องจากมนุษย์ตั้งถิ่นฐานมา ยานานจึงต้องมีการปรับสภาพภูมิประเทศให้ ตอบสนองกับการดำเนินชีวิตจากชุมชนขนาดเล็ก เป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่”

สรุป

สรุปผลการศึกษาขอบเขตภูมิทัศน์ วัฒนธรรมชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ว่า ชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่นมีขอบเขตภูมิทัศน์ วัฒนธรรม 3 ขอบเขต (Zone) ประกอบด้วย เขตพื้นที่ A (Zone A) มีสถานที่สำคัญคือ ย่าน การต้าเก่าผสมผสานกับอาคารบ้านเรือน วัด ท่าพระแห่งสีเทศประดิษฐ์ สถานีรถไฟฟ้าลังเก่า และ

พิพิธภัณฑ์ชุมชน เขตพื้นที่ B (Zone B) เป็นเขต พื้นที่ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ออกกำลังกายและพัก ผ่อนหย่อนใจ มีสถานที่สำคัญคือ สวนสาธารณะ หมีใหญ่ และวัดเทพปูรณาราม และเขตพื้นที่ C (Zone C) เป็นเขตพื้นที่ที่มีสถานที่สำคัญ คือ ร้าน ไก่ย่างท่าพระ ศาลเจ้าพ่อท่าพระ พระพุทธรูปองค์ ใหญ่หรือพระพุทธรูปหลงพ่อโดยตลอดและรัตนະมุนี สีชมพู และวัดท่าพระเนวăr

สรุปผลการประเมินความจริงแท้ของ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ว่า ชุมชนท่าพระ จังหวัดขอนแก่น มีการ สื่อความหมายข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เป็นจริง เกี่ยวกับตำแหน่งและสถานที่ตั้งของชุมชนตลาด รถไฟฟ้าพ่วงด้วยเดิมและตลาดท่าพระร้อยปีปัจจุบัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบข้อมูลผ่านการนำเสนอในรูปแบบต่างๆ ด้วยเทคนิคสื่อความหมาย ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่เน้นการนำเสนอเรื่องราว ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แสดงถึงความสัมพันธ์ เชื่อมโยงระหว่างชุมชนตลาดรถไฟด้วยเดิมกับ ชุมชนตลาดท่าพระร้อยปีปัจจุบัน รวมไปถึงบริบท วิถีชุมชน สังคมและวัฒนธรรมโดยรอบ

สรุปผลการเสนอแนะแนวทางการจัดการ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนท่าพระ เพื่อรับ การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ดังประเด็น ต่อไปนี้ มิติที่ 1 แนวทางการจัดการภูมิทัศน์ วัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์ มิติที่ 2 แนวทางการ จัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมด้านศาสนาสถานที่สำคัญ และมิติที่ 3 แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม ด้านอาคารบ้านเรือน สิ่งปลูกสร้าง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ระดับคือข้อเสนอแนะระดับนโยบายและข้อเสนอแนะ ในการนำผลการวิจัยไปใช้รวมถึงข้อเสนอแนะ การวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่ง

ท่องเที่ยวของตำบลท่าพระ จังหวัดขอนแก่น อย่างเป็นรูปธรรมคร่าวมีการบรรจุเรื่องแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตำบลท่าพระเข้าไว้ในยุทธศาสตร์นโยบาย และบประมาณของเทศบาลตำบลท่าพระ และจังหวัดขอนแก่น และครัวมีประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังแนวคิดและความต้องการของประชาชน ในท้องถิ่นต่อการขับเคลื่อนแผนการท่องเที่ยว

1.2 ครัวมีปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรมชุมชนท่าพระ เพื่อการรุ่นต้นการท่องเที่ยว

1.3 สนับสนุนให้มีการจัดอบรมและพัฒนา

คนในชุมชนด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และ การบริหารจัดการ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ครัวมีการวิจัยเรื่องพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและนักท่องทางในจังหวัดขอนแก่น

2.2 ครัวมีการวิจัยเรื่องขีดความสามารถในการรองรับของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของชุมชนท่าพระ

2.3 ครัวมีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การออกแบบและพัฒนาพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่าพระ จังหวัด ขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร เกิดศิริ. (2551). ชุมชนกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 1). อุษาคนเนย.
- งานท่องเที่ยวและวิเทศสัมพันธ์. (2562). เที่ยวขอนแก่น เที่ยวได้ทั้งปี. บริษัท เพญพรินติ้ง จำกัด.
- เทศบาลตำบลท่าพระ. (2561). ท่าพระ้อยบีในความทรงจำ. หจก.ขอนแก่นการพิมพ์.
- ธนาคาร อนุรักษ์ และชัยสิทธิ์ ดำเนินกิตติกุล. (2560). ภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านถนนราชดำเนิน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(1), 2156-2172.
- ปรานอม ตันสุขานนท์. (2559). การอนุรักษ์ชุมชนเมือง. สำนักพิมพ์แม่โจ้.
- ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. (2538). ทฤษฎีและเทคโนโลยีการสื่มสารอย่าง โอดีียนสโตร.
- อนุรัตน์ การถัก และทรงยศ วีระทวีมาศ. (2558). ภูมิทัศน์วัฒนธรรม: ความหมาย พัฒนาการทางแนวคิด และทิศทางการศึกษาวิจัย. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัย ขอนแก่น*, 14(2), 1-12.
- Buckley, R., Ollenburg, C., & Zhong, L. (2008). Cultural landscape in Mongolian tourism. *Annals of Tourism Research*, 35(1), 47–61.
- ICOMOS. (2007). *Ename charter: The ICOMOS charter for the interpretation and presentation of cultural heritage sites*. <http://www.enamecharter.org>.
- Pooksirinapa. (2013). *Cultural landscape*. <https://pooksirinapa.wordpress.com>.
- Suphang Chantavanich. (2010). *Qualitative data analysis*. Chulalongkorn University Press.
- UNESCO. (2009). *Hoi An protocols for the best conservation practice in Asia: Professional Guidelines for assuring and preserving the authenticity of heritage site in the context of Asia*. Bangkok: UNESCO Bangkok, 2009, 13-14.
- UNESCO. (2017). *Cultland*. Accessed June 13, 2020. Retrieved from <http://whc.unesco.org/exhibits/categories.html>

Van Balen. (2008). The Nara grid: An evaluation scheme based on the Nara Document on Authenticity. *Association for Preservation Technology International (APT) Bulletin*, 39-45.